

A 2011-es EU-elnökség körülményei, sikerek és kihívások

Bevezetés

Egy uniós elnökséget¹ be lehet mutatni nyers számokban: 2011 első felében a magyar kormány tagjai és a körülbelül 800 fős elnökségi stáb közel 2000 munkacsoport-, Coreper-² és Tanács-ülésein elnökölt, körülbelül 320-340 dossziét kezelt. Magyarországon körülbelül 50 ezer vendéget fogadtunk az elnökségi rendezvényeken.³ E mutatók azonban önmagukban nem mondanak semmit, sem rólunk, sem az unióról. Érdekes tehát mögéjük nézni, hogy milyen körülmények közepette, milyen gondolatok mentén raktuk össze anno azt a munkaprogramot, amikor Magyarország először állt az Európai Unió élén. Az akkor elérték mennyire voltak komoly eredmények, mi maradt belőlük tizenkét év után, s mennyire aktuálisak ma az akkori törekvéseink.

*A tagállamok felé azt vállaltuk, azon fogunk munkálkodni, hogy Európa erősebb legyen a magyar fél év végén, mint az elnökségi staféta átvételekor, s közben mindvégig az emberi tényezőt tartjuk szem előtt, tehát a polgárok érdekeit állítjuk a középpontba (strong Europe with a human touch).*⁴ Azt vallottuk, az unió akkor erős, ha erős tagállamok és erős intézmények alkotják, amelyek együttműködnek a szerződésekben lefektetett elvek és hatáskörök mentén. Az általunk vitt témák, de az örökölt napirend is ebbe az irányba mutatott. Ez 2011-ben működött, alapjaiban senki nem kérdőjelezte meg ezeket a törekvéseket, a vállaltakat pedig teljesítettük. Kimondhatjuk tehát, hogy a dossziék sikeres menedzselésével, azaz az elnökségi program megvalósításával *egy jobb állapotban lévő unió vezetését adtuk át az utánunk a sorban következő Lengyelországnak 2011. július 1-jén, mint ahogy mi kaptuk.*

Intézményi sovinizmus persze akkor is létezett, az Európai Parlament (EP) mindig is több hatalmat akart magának a fennállása során a tagállamok rovására, de a Barroso-féle Európai Bizottság⁵ sokkal kiegyensúlyozóbb szerepet töltött be, mint manapság, amikor Von der Leyen kimondottan geopolitikai szerepet szán a testületnek,⁶ keményen

¹ A hivatalos megnevezés: az Európai Unió Tanácsának elnöksége, amely az Európai Unió kormányzati részvétellel működő döntéshozó szervének, a Miniszterek Tanácsának (röviden: Tanács) munkáját szervezi és irányítja fél éven át. 2011 első félévében Magyarország adta az elnökséget, erre hivatkozunk a cikkben magyar EU-elnökségként. Győri et al. 2014: 163.

² A Coreper az Állandó Képviselők Tanácsa, amely a tagállamok nagyköveteinek fóruma. A Coreper I. az inkább szakpolitikai, a Coreper II. pedig a politikai szempontból érzékenyebb dossziékat kezeli.

³ Győri 2011a: 4.

⁴ Hat hónap egy erősebb Európa szolgálatában. Áttekintés az Európai Unió Tanácsának magyar elnökségéről (2011) (a továbbiakban: Hat hónap... 2011).

⁵ José Manuel Barroso második európai bizottsági elnöki ciklusára (2009–2014) esett a magyar elnökség.

⁶ Ursula von der Leyen beszéde még bizottsági elnökjelöltként az Európai Parlamentben 2019. július 16-án. Lásd VON DER LEYEN 2019.

beszáll a politikába, és önálló agendát visz. *Az EP-t a Parlament-barát elnökség szlogen meghirdetésével és gyakorlati alkalmazásával annak ellenére meg tudtuk szelídíteni, hogy politikai szempontból végig összetűz alatt voltunk.* Kimondott célunk volt, hogy csökkentsük a Lisszaboni Szerződés beüzemelésének gyakorlati nehézségeiből fakadó intézményközi konfliktusokat.

A rövid idő alatt egymást követő válságok⁷ által meggyötört EU-ban napjainkban a tagállamok és intézmények közötti törésvonalak mélyebbek, ezáltal az unió belső kohéziója ma gyengébb, mint 2011-ben. A versenyképességi problémák felerősödtek, s az ideológiai hadviselés, a Bizottság politizálása szétzilálta a sorokat. *Az akkori négyes prioritásrendszerünk, illetve a minden célkitűzést átható erős Európára törekvés tehát most akár még aktuálisabb volna, mint 12 évvel ezelőtt.*

A 2011-es magyar elnökség kontextusa

Egy elnökség mozgásterét a saját belső körülményei és a tőle független külső tényezők együttesen határozzák meg.

Belső meghatározottság

Az első magyar elnökség esetében a legfontosabb belpolitikai körülmény az volt, hogy a 2010. áprilisi választások után megalakult kormánynak alig fél éve maradt a felkészülésre. A stáb kulcsszereplői, a felsővezetők változtak, a köztisztviselők, akiknek már folyt a képzése, nagyrészt a helyükön maradtak. Tudatosan építettük a csapatot régiek és újak között, mert tudtuk, az összefogás a siker kulcsa. A kormánytagokat erőltetett tempóban kellett felkészíteni, s ebben elsősorban elnökségi tapasztalattal rendelkező külföldi kormányfők, miniszterek vettek részt a brüsszeli intézmények szakértőin túl. A legnagyobb elmaradás a hazai infrastrukturális háttér megeremtésében volt, ahol a megfelelő körülmények biztosítása emberfeletti teljesítményt kívánt.⁸

A 2010. májusban felállt kormánynak az elnökség csak egy volt a megoldandó kérdések közül: a polároktól kapott kétharmados többség, tehát az erős felhatalmazás arra vonatkozott, hogy új pályára állítsa az országot. A demokratikus intézmények egy része nem működött, korrupciós botrányok övezték az előző, hazugságbotrányba keveredett vezetést, s a gazdaság is romokban hevert. Ma már kevesen emlékeznek rá, de a 2008-ban kezdődött világgazdasági válságban Európában Magyarország dőlt be elsőként, az IMF és az EU kölcsöne jelentette a lélegeztetőgépet. Ennek komoly ára volt: 2009-től nem maradt gazdaságpolitikai mozgásterünk. Az új kormány hivatalba lépésekor a Bizottság egyértelművé tette: nem ad haladékot, azonnal teljesítenünk kell a makrogazdasági

⁷ 2015: migrációs válság, 2016–2020: brexit, 2020: Covid-világjárvány, 2022 óta orosz–ukrán háború, 2023: közel-keleti válság.

⁸ Lásd erről részletesebben Robák Ferenc fejezetét e könyv hasábjain.

elvárásokat, különösképpen a hiányt kellett lefaragni a bűvös 3%-os határ alá. Ne feledjük, a belépésünk, azaz 2004 óta folyt túlzottdeficit-eljárás Magyarország ellen, mert az akkori kormány a kedvező világgazdasági tendenciák korszakában sem tudta hozni a szükséges makrogazdasági számokat. Az elnökség miatt tehát nem állhatott le a belső politikai és gazdasági konszolidáció, a strukturális reformokat is folytatni kellett. *A gyökeres belpolitikai változások, az erőltetett ütemű jogalkotás, különösen a médiatörvény, valamint a deficit csökkentése érdekében bevetett, a külföldi üzleti érdekeket sértő unortodox gazdaságpolitika együttesen már az elnökség kezdetére minimum értetlenséget, megrökönyödést, de a sajtó részéről inkább ellenszenvet váltott ki.* A magyar elnökségi programot bemutató brüsszeli sajtótájékoztatón 2010. december 20-án például kérdés csak a médiatörvényről érkezett.

A külső körülmények

A 2009. november 1-jén hatályba lépett Lisszaboni Szerződés több változást hozott az EU intézményrendszerében. Bevezette az elnökségi triók rendszerét, vagyis hogy három egymást követő féléves soros elnökség összehangolja a programját, hogy ezáltal erősödhesen a jogalkotásban a folytonosság. Az első ilyen triót Spanyolország, Belgium és Magyarország alkotta. 2010. január 1-jén kezdett Spanyolország, tehát már folyamatban volt a spanyol elnökség a magyar kormányváltás idején. A trió programja, a közös logó rég elkészült, azokat örökségbe kaptuk. De a finomhangolásra, a mi prioritásaink megjelenítésére még így is nyílt lehetőségünk.

A trióhoz szabad akaratunkból még egy duót is illesztettünk. A visegrádi együttműködést és a közép-európai sorsközösséget hangsúlyozva ugyanis szorosan együttműködtünk az utánunk következő lengyel elnökséggel. Ez érdemi napirendi pontok tárgyalásában (hatos csomag, keleti partnerségi csúcs, lásd később) és külsőségekben is megmutatkozott (a lengyel elnökség alatt is magyar bor került az asztalra).

Az Európai Parlament a Lisszaboni Szerződés nagy intézményi nyertese volt, 41 új területen lépett elő társjogalkotónak. Ezeken tehát az elnökségnek be kellett üzemelni az intézményi együttműködést. A Parlament-barát elnökség jegyében sok energiát öltünk az úgynevezett korrelációs táblák (jogszabályok mellékletében a hivatkozások megfeleltetése) kérdésébe és abba, hogy a többéves pénzügyi keret (MFF) tárgyalásába az EP-t miként lehetne bevonni.⁹ Sok hónapos tárgyalás után az elsőben nem lett áttörés, de a másodikban igen: a Tanács és az EP megállapodott, hogy az MFF-témájú Általános Ügyek Tanácsa-ülések előtt az EP felelős képviselői és a soros elnökség miként egyeztetnek. A 2014–2020-as keret költségvetés tárgyalásai már a magyar elnökség által kialakított mederben folytak.¹⁰

⁹ Ennek azért volt jelentősége, mert az MFF tekintetében az EP csak igent vagy nemet mondhat (hozzájárási eljárás, *consent*), de a Tanácsban leegyeztetett tartalmat nem módosíthatja. A Parlament valamilyen szintű bevonása segíti, hogy a folyamat végén könnyebben meg lehessen állapodni.

¹⁰ GOSTYŃSKA 2011: 2.

A Lisszaboni Szerződés további újítása volt, hogy az állam- és kormányfők testülete, az Európai Tanács, valamint a Külügyi Tanács állandó elnököt kapott, tehát azok vezetését már nem a soros elnökség adta. Az új posztok beüzemelése, a soros elnök és az állandó elnök közötti együttműködés részleteinek kidolgozása a mi triónk feladata volt.

Egyes értelmezések szerint ezek az átalakítások csökkentették a mindenkori soros elnökség politikai szerepét, s jóformán csak a jogalkotás menedzselése maradt meg neki a Tanács és az EP között. Én ezzel nem értek egyet: a szerep kétségkívül megváltozott, de a súlyát nem veszítette el. Erre a magyar elnökségi prioritások bemutatásakor még kitérek.

Szintén erősen rányomta a bélyegét a magyar elnökségre az Európában 2008-ban kezdődött válság: nem állt meg a pénzügyi krízisnél, általános gazdasági válsággá terebélyesedett. 2011 elejére már öt tagállam bedőlt,¹¹ az euró megvédése és a gazdaságok stabilizálása volt az első számú feladat. A növekedés beindítása az európai horizonton inkább a távoli álom kategóriában szerepelt.

Igen rombolóan hatott az is, hogy a nemzetközi sajtóban a Jobbik – tudatos csúsztatás eredményeképp – gyakran kormánypártként szerepelt. Ez a párt pedig a médiában a fekete egyenruhások menetelésével volt egyenértékű, így olyan benyomást keltettek, mintha a szélsőjobb kormányozna Magyarországon.

Mindezek következtében alacsony vagy nagyon alacsony várakozások és rossz hangulat övezte a kezdéskor a magyar elnökséget.¹² Az ellenséges közeg elsősorban az Európai Parlamentre volt igaz, de belül, például a Tanácsban nem akadályozta a munkát.

Filozófia, elnökségi technikák

Hivatás, szolgálat, felelősség. Az elnökségi csapat számára ez a három szó volt az iránytű. Elhivatottságunk komoly elkötelezettséget jelentett az iránt, hogy sikerre vigyük Magyarország első uniós elnökségét. Jóformán napi huszonnégy órás szolgálatnak tekintettük fél éven át, családjainktól tulajdonképpen bő hat hónapra kimenőt kértünk. Éreztük a felelősségünket, hogy nagy lehetőség előtt állunk: rajtunk a világ szeme, be kell bizonyítani, hogy bármennyire is befeketítenek minket, professzionálisan el fogjuk látni a feladatot.

Az uniós elnökségek szerepét legtöbbször úgy írják le, mint aki elfogulatlan közvetítőként (*honest broker*) jár el annak érdekében, hogy a tagállami szerteágazó véleményekből a közös nevező létrejöhessen. Martonyi János akkori külügyminiszter a „jó pásztor” elnevezést részesítette előnyben, tehát hogy „a nyáját terelgetni kell” a konszenzus kialakítása érdekében. Mindezt úgy, hogy lehetőleg senki ne érezze magát vesztesnek, azaz az egységet teremtsük meg.¹³ Ma, amikor többen az EU-ban a többségi döntéshozatalra

¹¹ 2008: Magyarország és Lettország, 2009: Románia, 2010: Görögország, Írország. Lásd GYŐRI 2021: 6–7.

¹² KACYŃSKI 2013.

¹³ GYŐRI 2011a: 6.

való áttérést szorgalmazták,¹⁴ pont az egység fáradtságos megteremtéséről akarnak lemondani, márpedig a hosszú távú együttműködésnek pont ez a záloga.

Meggyőződésem, ez nem jelenti azt, hogy a steril, színtelen-szagtalan elnökség a jó. A soros elnökség értékét éppen az adja, hogy félévente egy tagállam jobban megmutatja, mit gondol Európáról, mely témák fontosak neki, s melyek felemelésével (vagy éppen elsüllyesztésével) gondolja Európa szekerét tolni. Tagállami érdeket elnökként látványosan erőltetni nem illik, de ettől még ügyesen érdeket érvényesíteni lehetséges. Aki ezt nem teszi, lemond saját országa szolgálatáról. A 2011-es magyar elnökség esetében a magyar és az uniós érdek egybeesett, az erős(ebb) Európa közös célkitűzés volt. De emellett be tudtunk emelni nekünk fontos témákat is (lásd később).

A narratívát minden esetben jól fel kell építeni, a koncepciót kidolgozni, az üzeneteket megfogalmazni. Azt tehát, hogy milyen képet akarunk közvetíteni magunkról. Enélkül nincs karakteres, emlékezetes elnökség. A 2011-es elnökség esetében mi egy izgalmas közép-európai országot akartunk megmutatni Európának, amely munkaalapú társadalmat épít. Fegyelmезetten, de innovatív módon hajtja végre az örökölt napirendet, együttműködik triópartnereivel, mer nagy vállalat tenni (lásd horvát csatlakozás), s a reflektorfénybe kíván emelni számára fontos témákat (Roma Stratégia, Duna makrorégió, családpolitika).

Az üzenet akkor megy át, ha a tartalom (napirend), a forma (levezetés mikéntje, helyszínek, dekoráció) és a kommunikáció egységet mutat. A Liszt-évfordulót mi arra használtuk ki, hogy bemutassuk, akit Franzként ismernek, valójában Ferenc, azaz magyar volt. Az Önkéntesség európai évével a tenni akarásra ösztönöztünk, a magyar feltalálók bemutatásával pedig azt akartuk megmutatni, mennyi mindent adtak a magyarok az emberiségnek.

A trió számunkra nemcsak a másfél éves stratégiai keretet és az operatív programot jelentette a saját prioritásaink megfogalmazásához, hanem egy állandó egyeztetési teret is. Egy alapító országgal (Belgium) és egy mediterránnal (Spanyolország) szorosan együtt dolgozni azt jelentette, ha ebben a körben meg tudtunk állapodni valamiről, akkor jó eséllyel tudtunk köré uniós szinten is erős többséget építeni. Az uniós tanácskozások előtt a szakértői szinttől a miniszterekig először a trió formátumban egyeztetettünk a félévünk során, egymás külügyminisztériumaiba pedig összekötő diplomatákat küldtünk, akik napi szinten segítették az együttműködést.

Egy elnökség akkor hatékony, ha rendkívül gyors a reakcióideje, szakszerű, ő kommunikál elsőként, minden szinten, a munkacsoport-vezetőtől a miniszterelnökig mindenki ugyanazt mondja az adott témában, a szereplők pedig állandóan elérhetőek. Mi végig erre törekedtünk, a visszajelzések alapján sikerrel.

¹⁴ Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke: „Mindig is amellett érveltem, hogy az egyhangú szavazásnak néhány kulcsfontosságú területen egyszerűen már nincs értelme, ha gyorsabban akarunk haladni.” Lásd VON DER LEYEN 2022. Laurence Boone francia EU-ügyekért felelős államtitkár: „Reformra van szükségünk, hogy megkönnyítsük a döntéshozatali folyamatot [...] a minősített többségi szavazásról tárgyalunk.” Anna Lührmann, német Európa- és klímaügyi államtitkár: „Az év végéig reformlépéseken dolgozunk, különösen a Passerelle-záradék felhasználásával, hogy bizonyos külpolitikai döntéseknél az egyhangúság helyett a minősített többségi szavazásra térjünk át.” Lásd VELA 2023a.

Elnökségi prioritások

A prioritások meghatározásánál komolyan kell mérlegelni az alulvállalás-túlteljesítés vagy túlvállalás-alulteljesítés dilemmáját. Az első a biztonsági játék, de nehéz nagyot „aratni” vele, azaz valami rendkívülit elérni. Az utóbbi viszont a kudarcral egyenértékű. Azt is tudomásul kell venni, vannak sikerek, amelyek az ölünkbe hullanak elnökként, de az előző elnökség dolgozott meg értük (például a mi esetünkben ilyen volt az európai pénzügyi felügyeleti rendszer beüzemelése), ugyanakkor van, amiért mi küzdünk meg, de az utódaink alatt születik meg róla a végső megállapodás vagy az aláírás (például a hatos csomag vagy a horvát csatlakozási szerződés aláírása, lásd később).

Ahogy arról az elnökségi filozófia résznél volt szó, szorgos méhecskeként tovább kell vinni a jogalkotást, a megkezdett dossziékat befejezni, a Bizottság által időközben kibocsátott javaslatokról a tárgyalást megkezdeni. Itt is van persze manőverezési lehetőség – mit siettetünk, mit altatunk, mennyi új témát hozunk be, azaz mi adja meg a félévnek a magyar ízt. Mindezek mérlegelésével állt össze a magyar elnökségi program négyes prioritásrendszere.¹⁵

A gazdasági növekedés elősegítése a gazdasági kormányzás erősítése révén, valamint a munkahelyteremtés és társadalmi befogadás előtérbe helyezésével

Ez a bonyolult cím a magyar elnökség azon törekvését mutatta, hogy nem elég a 2008-as válság okait kigyomlálni (az államok felelőtlen gazdálkodása), hanem meg kell teremteni annak feltételeit, hogy újra növekedni tudjon az európai gazdaság, legyenek munkahelyek, ami előfeltétele a polgárok jólétének. Magyarország a 2010-es évek elején bebizonyította, hogy lehet egyszerre fegyelmezett költségvetési gazdálkodást folytatni és növekedni, ami ritka kegyelmi pillanat. Ennek az alapvetései a munkaalapú társadalom meghirdetésével 2010–2011-ben történtek meg itthon, és az elnökség alatt erre törekedtünk európai szinten.

A gazdaságpolitikai koordináció és konszolidáció, a fegyelmezett tagállami gazdálkodás volt az úgynevezett *hatos jogszabálysomag* célja. Meg kellett erősíteni a Stabilitási és Növekedési Egyezmény (SNE) úgynevezett megelőző és kiigazító ágát,¹⁶ össze kellett hangolni a tagállamok fiskális keretszabályait s bevezetni az úgynevezett

¹⁵ Ezt lásd részletesebben az összes elfogadott dokumentum tételes felsorolásánál. Lásd Hat hónap... 2011.

¹⁶ Az 1997-es Stabilitási és Növekedési Egyezmény (SNE) egy olyan szabályrendszer, amelynek célja, hogy az Európai Unió országai szilárd államháztartási gazdálkodást folytassanak, és összehangolják költségvetési politikájukat. Az SNE megelőző ága 1998-ban lépett hatályba azzal a céllal, hogy bizonyos paramétereket határozzon meg a tagállami költségvetési tervezéshez, így középtávon biztosítva a szilárd költségvetési politikát a normál gazdasági időszakban. A kiigazító ág 1999-ben lépett hatályba annak biztosítása érdekében, hogy a túlzotthiány-eljárás révén a tagállamok megfelelő szakpolitikai intézkedéseket fogadjanak el a túlzott hiány (és/vagy adósság) kiigazítására. Lásd European Commission [é. n. a].

makro-egyensúlytalansági eljárást, hogy az euró még egyszer ne kerülhessen veszélybe azáltal, hogy a tagállamok felelőtlenül költsékeznek. Ez jelentette elnökségünk legnagyobb szakmai kihívását. Kármán András pénzügyminisztériumi államtitkár emiatt jóformán kiköltözött fél évre Brüsszelbe.

Márciusra sikerült nyélbe ütni a tanácsi álláspontot, s utána kezdődött – a rendes jogalkotási eljárásnak megfelelően – a trilógussorozat az Európai Parlamenttel az általuk készített több mint kétezer módosító javaslatról. Ezek mintegy száz problémát fedtek le, s az elnökségünk végére ezekből mindössze egy maradt fenn. Ebben is kidolgoztunk egy észszerű kompromisszumot, így egyetlen nyitott politikai kérdésre szűkölt a vita: az úgynevezett minősített többségű szavazás kiterjesztése az SNE megelőző ágára. Ebben az EP nem akart mozdulni. Nem zárom ki, azért, hogy ne száz százalékban a magyar elnökség arassa le a babérokat. E téma rendezése átcúszott a lengyel elnökségre, s ott szinte azonnal meg is oldódott, emiatt is élek a mai napig a gyanúperrel. Ennek ellenére Olli Rehn akkori pénzügyi biztos Schuman-díjat akart adni Kármán Andrásnak.¹⁷

A gazdasági kormányzás ezen hat alapvető jogszabálya jelenleg is hatályos, de reformjuk most van folyamatban. A Bizottság a 2023. április 26-án benyújtott javaslataival lazítani kívánja különösen azokat a rendelkezéseket, amelyek életszerűtlennek, végrehajthatatlannak bizonyultak az elmúlt években (például az adósság évenként egyhuszaddal való csökkentése).¹⁸ Az ECOFIN¹⁹ 2023. decemberében megállapodásra jutott a csomagról, az EP pedig várhatóan 2024. elején fogadja el álláspontját. Az elképzelés szerint a Tanács és a Parlament közötti trilógus egyeztetéseket még a 2024. júniusi európai parlamenti választások előtt le kell zárni.

A magyar elnökség alatt folytatta le az unió az első, úgynevezett *európai szemeszter* című gyakorlatot. A gazdasági kormányzás ezen eszközrendszere arra irányul, hogy egy novembertől júniusig tartó ciklus során felülgelje az unióban és a tagállamokban zajló fiskális és strukturális folyamatokat, s a végén számukra ajánlásokat fogalmazzon meg a nemzeti költségvetések elkészítéséhez és az ágazati politikák tekintetében. Mi ezt becsülettél le is vezényeltük, bár az akkor tagállamként kapott ajánlásokkal szemben – ahogy azóta is rendszeresen – kritikusak voltunk.²⁰

¹⁷ GYÓRI 2011a: 12.

¹⁸ A javaslatcsomag egy új preventív ági rendeletből, a korrektív ági rendelet módosításából és a költségvetési keretrendszerről szóló irányelv módosításából áll. A preventív ági rendeletet együttdöntési eljárásban az Európai Parlamenttel közösen, a korrektív ági rendeletet a Tanácsban egyhangúan, a nemzeti fiskális keretrendszerekről szóló irányelvet pedig minősített többséggel lehet elfogadni. Az utóbbi kettő esetében konzultálni kell az Európai Parlamenttel. Lásd *Economic governance review*.

¹⁹ A gazdasági és pénzügyminiszterek tanácsi formációja az ECOFIN.

²⁰ A legtöbb vita abból adódik, hogy a Bizottság sok esetben a hatáskörén kívül eső kérdésekben is megfogalmaz ajánlásokat. Magyarország esetében ilyen volt például a közmunkaprogram vagy az adópolitika kritizálása. Később pedig a Bizottság már a gazdaságpolitikán kívüli kérdésekben is bocsátott ki ajánlást, így például az igazságszolgáltatási rendszer tekintetében, amit Magyarország nehezményezett.

Az európai szemeszter gyakorlata azóta is minden évben lezajlik, bővebb időkeretben és szempontrendszerrel.²¹ Jelentősége még nőtt is azáltal, hogy a Covid utáni Helyreállítási és Ellenállóképességi Paktum (RRF) forrásait ezen ajánlások teljesítéséhez kötik.²²

2011-ben még korántsem tudtuk biztonságban az eurót és minden tagállamot pénzügyi szempontból. *A mi szemeszterünk alatt dőlt be Portugália*, s döntöttek az eurózóna pénzügyminiszterei a mentőcsomagról. Nem okozott problémát, hogy a magyar pénzügyminiszter nem eurózónás tagállam képviselőjeként nem volt jelen az eurózóna tanácskozásán Gödöllőn. A sajtótájékoztató erről és a Pénzügyminiszteri Tanács azt követő üléséről egyszerre zajlott.

2011 júniusában Magyarország – másik három akkori tagállamhoz²³ hasonlóan – nem csatlakozott az *Euro Plusz Paktumhoz*, amely az európai gazdaságok versenyképességét, foglalkoztatását, fiskális és pénzügyi stabilitását volt hivatott javítani egy további, a közösségi módszeren kívüli együttműködésen keresztül.²⁴ Volt felzúdulás, hogy elnökeként ezt miként tehetjük meg, de végül semmilyen következménnyel nem járt. Az eszköz aztán különösebb visszhang nélkül maradt, s el is tűnt.

A pénzügyi stabilitást szolgálta továbbá az *állandó stabilitási mechanizmus* létrehozásához szükséges szerződésmódosítás elfogadtatása, a korábbi stabilitási eszköz (EFSF) kapacitásának megemlése, az első európai bankterhelési próbák (*stress tests*) lefolytatása, az európai felügyeleti rendszer működésének megkezdése, s a különböző, az értékpapírpiac és a banki szabályozás szigorítását szolgáló intézkedések elfogadása. Az Európai Bankhatóság ügyvezető igazgatói posztjára magyar szakember került, azóta sem sikerült ilyen komoly pozíciót szerezni uniós intézménynél. Ez is mutatja, hogy az elnökséget lehet okosan érdekérvényesítésre is használni.

A Versenyképességi Tanácsban komoly sikereket értünk el az egységes piac kiteljesítésében, amit az uniós versenyképesség egyik fő eszközének véltünk akkor, s vélünk ma is. Ennek ékköve az *európai szabadalom intézményének megeremtése* volt. A téma vagy harminc éve húzódott, minden áttörés nélkül. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy mire kézbe kaptuk a vezénylőpálcát, 12 tagállam összeszövetkezett, hogy kimozdítják a holtpontról az ügyet. Mi ezt a számot a megerősített együttműködés²⁵ eszközrendszerére révén 25-re tudtuk növelni. A két tagállam, amelyet hiába győzködtünk, Spanyolország

²¹ 2011-ben a Bizottság csak január 12-én hozta nyilvánosságra az éves növekedési előrejelzését (annual growth survey, AGS), tehát a ciklus rövidebb volt, mint mostanság, amikor ez már az előző év novemberében megtörténik. 2020-ban az előrejelzés kiegészült a fenntarthatósági szempontokkal, tehát a Bizottság már AGSS-sel, azaz éves növekedési és fenntarthatósági körképpel indítja a gyakorlatot. Vita van róla, hogy a vizsgálódási fókusz mennyire szabad kiterjeszteni a makrogazdasági mutatókon túlra (szociális, környezetvédelmi, kormányzati kérdésekre).

²² European Commission [é. n. a].

²³ Egyesült Királyság, Svédország, Csehország.

²⁴ Ennek fő oka az volt, hogy a vállalatiadó-rendszerünket is harmonizálni kellett volna a Paktumhoz való csatlakozás esetén, ami rontotta volna a versenyképességünket. Lásd Hat hónap... 2011: 7.

²⁵ A megerősített együttműködés egy olyan eljárás, amely lehetővé teszi, hogy legalább kilenc tagállam mélyebb együttműködést hozzon létre egy konkrét területen, amennyiben megállapítást nyert, hogy az ilyen együttműködés célkitűzései az uniós egésze által észszerű határidőn belül nem érhetők el. Lásd Az Európai Unióról szóló szerződés 2012.

és Olaszország volt, akik a kialakult nyelvi rezsimmal nem tudtak megbékélni, mivel az ő anyanyelvükön a rendszer nem biztosította a szabadalmak bejegyzését. A rendszer lényege, hogy az uniós szabadalmi oltalom révén elég egyetlen tagállamban bejegyeztetni egy találmányt, s az általános védelmet kap minden részes országban, tehát jóval olcsóbb és hatékonyabb védelmet biztosít, segíti az innovációt.

2012-ben született meg a csomag összes eleméről a megállapodás. Olaszország 2015-ben mégis csatlakozott, de Lengyelország időközben kiszállt, a 2013-ban EU-taggá vált Horvátország ebbe nem lépett be, így elvileg 24 tagállam részese az egységes szabadalmi védelemnek. 2023 májusáig ugyanakkor csak 17 tagállam ratifikálta az Egységes Szabadalmi Bíróságról (ESZB) szóló megállapodást, tehát a rendszer velük indult el 2023. június 1-jén.²⁶

Szintúgy siker volt egyhangúságot elérni a Tanácsban a *kis- és középvállalkozások (kkv-k) helyzetének javításáról*: minden tagállam elfogadta, hogy a Bizottság 12 pontos egységes piaci intézkedéscsomagja alapján egy éven belül egyezsége jutnak a kkv-k pénzügyi helyzetének javítása, adminisztratív terhek könnyítése, piacra jutásuk segítése terén. E témák ma ugyanúgy aktuálisak. Ez meg is történt, a csomag elemei később hatályba is léptek, de időközben a többszörös válságok hatására a kkv-k helyzete folyamatosan romlott. Bürokratikus terhek csak nőttek, annak ellenére, hogy Ursula von der Leyen hivatali ideje elején²⁷ és azóta is többször²⁸ kötelezettségeik csökkentését ígérte.

A magyar elnökség alatt zárult le az egyeztetés a fogyasztói jogokról szóló irányelvtervezetről, így kialakultak a *fogyasztóvédelem új európai keretszabályai*. Azóta ezt folyamatosan igazítják az uniós jogalkotók a gyorsan változó fogyasztói szokásokhoz, trendekhez (elektronikus kereskedelem stb.).

Új témát behozni az elnökség napirendjére kockázatos vállalkozás. Komoly előkészítést igényel, s intézmények közötti összefogást. Mi is így jártunk el a Roma Stratégia tekintetében. Az EP-ben Járóka Livia jegyzett egy jelentést a témában,²⁹ a Bizottság pedig áprilisban jelentetett meg erről egy közleményt.³⁰ Több tanácsi formáció is tárgyalta, majd a tanácsi következtetést az EPSCO fogadta el májusban.³¹ A folyamat pedig azzal

²⁶ Akik már ratifikálták: Ausztria, Belgium, Bulgária, Dánia, Észtország, Finnország, Franciaország, Hollandia, Németország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Málta, Olaszország, Portugália, Szlovénia, Svédország. Akik ugyan aláírták, de még nem ratifikálták: Ciprus, Csehország, Görögország, Írország, Magyarország, Románia, Szlovákia. Három tagállam pedig alá sem írta: Horvátország, Lengyelország és Spanyolország. Lásd European Commission [é. n. b]. Magyarország ugyan aláírta 2013-ban az ESZB-megállapodást, de azt nem ratifikálta, mert az Alkotmánybíróság a 2018. júniusi 26-án elfogadott 9/2018. AB határozatában megállapította, hogy az egyezmény nem egyeztethető össze a magyar Alaptörvénnyel, mivel az bírói döntéseket vonna ki a magyar állami joghatóság alól. Így az ESZB irányító testületeiben csak megfigyelői státusunk van. Lásd Az Alkotmánybíróság 9/2018. (VII. 9.) AB határozata.

²⁷ *One in, one out* szabály meghirdetése a Bizottság munkamódszereinek ismertetésekor 2019. december 4-én, amikor azt ígérte, hogy minden új szabály bevezetésekor egy régit hatályon kívül helyeznek. Ennek végrehajtása azóta is várat magára. Lásd European Commission 2019.

²⁸ Utoljára 2023. szeptember 13-án az unió állapotáról szóló beszédében (State of the Union, SOTEU) ígért 25%-os tehercsökkentést. Lásd VON DER LEYEN 2023.

²⁹ Európai Parlament 2011.

³⁰ European Commission 2011.

³¹ Az EPSCO a Tanács foglalkoztatási, szociálpolitikai, egészségügyi és fogyasztóvédelmi formációja.

zárult, hogy a dokumentumot a 2011. júniusi Európai Tanács is támogatásáról biztosította (*endorse*).³² Ennek értelmében a tagállamoknak évente akcióttervet kell készíteniük, hogy miként fogják a náluk élő roma közösség oktatási, munkavállalási, egészségügyi és lakhatási körülményeit javítani 2020-ig. Ezeket aztán a Bizottság megvizsgálja, s jelent a Tanácsnak és az EP-nek azok végrehajtásáról. A stratégia lényege, hogy a szubszidiaritás elvén alapul, nem hoz létre uniós kompetenciákat, hanem koordinálja a tagállamok munkáját. Ne feledjük, kisebbségi ügyekben nincs uniós hatáskör, hivatkozni csak az unióról szóló szerződés második cikkére lehet a kisebbségekhez tartozó személyek jogainak tiszteletben tartásáról.³³ A marginalizált, hátrányos helyzetű csoportok befogadása szintén tagállami kompetencia.

2020-ig a roma keretstratégiának megfelelően minden évben le is zajlott ez a folyamat. Aztán a lejárt után, azt mintegy megújítva, 2020. október 7-én egy újabb 10 éves tervet (2020–2030) dolgozott ki a Bizottság.³⁴ Ebben felszólítja a tagállamokat, hogy 2021 szeptemberéig nyújtsák be nemzeti stratégiáikat, és két évente tegyenek jelentést azok végrehajtásáról. A magyar elnökség óta tehát folyamatosan számot kell adniuk a tagállamoknak, hogy mit tesznek saját közösségükért.³⁵

A társadalmi befogadás témakörében eredmény volt még az Európai Fogytékosság-ügyi Stratégia alkalmazása és a gyermekszegénység csökkentése érdekében tanácsi következtetések elfogadása.

Az emberközpontú Európa koncepció meghirdetése lehetővé tette, hogy a magyar elnökség felhívja a figyelmet a *család* fontosságára. Ezt a tematikát egy eseménysorozat révén jelenítettük meg: az informális miniszteri ülésen a jó tagállami gyakorlatokat lehetett bemutatni, a civil és egyházi találkozók pedig a téma alapos körbejárását szolgálták. A munka és a családi élet összehangolásáról trió+1 (soron következő lengyel elnökség) formátumban nyilatkozatot fogadott el a Tanács.³⁶

A magyar elnökség kezdeményezésére 2014-nek a Családok Európai Évének kellett volna lennie, de ezt később az Európai Polgárok Évére módosították, ami mutatja, mennyire óvatos Brüsszel a témában. Azóta a demográfiai helyzet csak tovább romlott Európában, s a migráció is rengeteg új kihívást hozott, ráadásul a családpolitika terén a magyar kormány komoly tapasztalatokkal és eredményekkel bír, így a témakör a 2024-es elnökségünk során is kiemelt szerepet kap majd.

³² Az Európai Tanács következtetései a romák integrációját célzó, 2020-ig szóló nemzeti stratégiák uniós keretrendszerére vonatkozóan.

³³ Az Európai Unióról szóló szerződés 2012.

³⁴ Európai Bizottság 2020.

³⁵ A tagállamok közül egyedül Máltának nincs kidolgozott roma stratégiája, mert nem élnek romák a szigetországban.

³⁶ Hat hónap... 2011: 6–7.

A közös politikák megerősítése azok hatékonyságának és versenyképességének növelésével, alapvető értékeik és kohézióteremtő képességük megőrzése mellett

*A magyar elnökség alatt a küszöbén álltunk az Európai Unió 2014–2020-as többéves pénzügyi kerete (MFF) tárgyalásai megindulásának.*³⁷ A mi feladatunk azoknak a politikai témáknak a pozicionálása volt, amelyek magyar szempontból kiemelkedő jelentőséggel bírtak. Ilyenek voltak a közös agrárpolitika (KAP) és a kohéziós politika, amelyek egyébként a mai napig a közös kiadások legnagyobb tételeit jelentik, de hosszú évek óta masszív támadás alatt álltak a nettó befizetők részéről, s jelentős sajtókampány is folyik ellenük, hangsúlyozva azok felesleges és pazarló voltát. Nekünk az volt a feladatunk, hogy olyan tanácsi következtetéseket fogadtassunk el, amelyek kimondják: ezek szükséges és támogatásra méltó politikák.

A kohéziós politika terén ez sikerült is, a vonatkozó dokumentum a tagállamok egyhangú támogatása mellett fektette le a területi különbségek csökkentésének, a felzárkóztatásnak a legfontosabb alapelveit.³⁸ A következtetések alapján indult el az a munka, amelynek révén már az elnökség után, 2011 őszén Magyarország újraszervezte a „Kohézió barátai” csoportot. Ennek volt köszönhető, hogy az Általános Ügyek Tanácsának 2011. november 15-i ülésén Martonyi János külügyminiszter ismertethette partnerei előtt e tagállamból álló csoport álláspontját: az érintett országok egyetértének abban, hogy a kohéziós politika erős, integrált fejlesztési eszköz, amelyet a jelenlegihez hasonló szinten kell finanszírozni. Így már nem lehetett lesöpörni az érveinket az asztalról az MFF-vita során.³⁹

A hiperérzékeny KAP kérdésében viszont csak minősített többséget tudtunk verbuválni, így elnökségi következtetéseket sikerült elfogadtatni.⁴⁰ De még ez is segített: hivatkozási alapot biztosított a pénzekről meginduló tárgyalásokhoz.

A mai energiaválság közepette talán még értékesebbnek tűnnek a 2011-es erőfeszítéseink a közös energiapolitika terén. A februári Európai Tanács következtetéseibe bekerült célként az energiaellátás (gáz és elektromos áram) belső piacának megteremtése 2014-ig (!), illetve a belső összeköttetések létesítése megfelelő számú interkonnektorral, hogy ne legyenek az unióban úgynevezett energiaszigetek, tehát olyan területek, amelyeknek nem biztosított az energiaellátása. Sajnos ez a terv határidőre nem valósult meg, s azt a zöld átállás erőltetett terve és az orosz–ukrán háború teljesen átdimenzionálta. De egyértelmű, hogy 12 évvel ezelőtt helyesen szabtuk meg az irányt az energiaforrások és a beszerzési útvonalak diverzifikálása, az infrastruktúra fejlesztése érdekében.

A közösségi politikák megerősítését szolgálta a környezetbarát, de versenyképes uniós közlekedéspolitika, a TEN-T hálózat felülvizsgálata, az egységes vasúti térség létrehozását célzó első vasúti csomag, az úthasználati díj, a vízpolitika, a biológiai sokféleség uniós védelme, az élelmiszer-címkézés vagy a klímavédelem területén elfogadott jogszabályok és állásfoglalások is.

³⁷ Az MFF-ről a közleményt a Bizottság a magyar elnökség legvégén, 2011. június 29-én mutatta be. Lásd Győri 2011b: 8.

³⁸ Magyarország Kormánya 2012.

³⁹ Győri 2011b: 8.

⁴⁰ Hat hónap... 2011: 133.

A *Duna Régió Stratégia* szintúgy nem képezte a kötelező kőr részét, de a Roma Stratégiával ellentétben már volt előzménye a Balti-tengeri Makrostratégia révén, amelyet az EU 2009-ben fogadott el.⁴¹ Ennek legfontosabb eleme számukra az volt, hogy tizennégy, a legnagyobb folyónk mentén elhelyezkedő országot fog át, ebből (akkor) nyolc uniós tagállamot, illetve (akkor) hat unión kívülit,⁴² tehát egy új együttműködési lehetőséget biztosít immár tizenkét éve a részes feleknek, akiknek egy része ráadásul a szomszédunk. A cél az volt, hogy a folyó mentén mindenütt létező problémákra keressük a megoldást. Az Európai Tanács a 2011. márciusi tanácskozásán bölintott rá a tervre, így még a magyar félév alatt ki lehetett nevezni a nemzeti koordinátorokat, és meg lehetett állapodni a konkrét projektek indításáról. Mindezt úgy, hogy sem pluszpénz, sem új intézmény, sem jogszabály nem született róla, tehát nem növeltük általa az uniós bürokráciát. A fókusz a meglévő pénzeknek a közösen megvalósítandó tervekre való átcsoportosításán volt, tehát azon, hogy jobban összehangoljuk a Duna mentén élők akcióit, a gazdaságfejlesztéstől a környezetvédelmen, víztisztaság javításán és árvíz-védelmen át a kulturális kezdeményezésekig.

A Duna Stratégia azóta is létezik. A Bizottság két évente teszi közzé jelentését a makroregionális stratégiák megvalósításáról, amelyről aztán tanácsi következtetések készülnek. 2014–2020 között egy új, a stratégia céljainak elérését segítő transznacionális program jött létre mintegy 277 millió eurós támogatást biztosító kerettel. Ennek intézményrendszere Budapesten talált otthonra. 2020-ban megújították a cselekvési tervet, hogy a tizenkét prioritási területen a munkát az időközben bekövetkezett változásokhoz igazítsák. A tizennégy ország közötti együttműködés elmélyült, gyakorlatorientált lett, új platformok alakultak ki (mesterséges intelligencia, katasztrófakezelés, geotermikus energia). A magyar elnökség sikerén felbuzdulva még két makroregionális stratégia látott később napvilágot: Alpok, Jón-Adria.⁴³

Hogy ne csak a sikerekről essen szó: az európai génmódosított növényekről és az új élelmiszerek engedélyezési és forgalombahozatali eljárásáról (klónozás) nem sikerült mindhárom uniós intézmény számára elfogadható megoldást kialaknunk.⁴⁴

Az unió polgárközelibbé tétele

A polgárok érdekének szem előtt tartása mint átfogó elnökségi célkitűzés azt jelentette, hogy minden javaslatot megvizsgáltunk abból a szempontból, hogy az könnyít-e a polgárok életén. A harmadik prioritásunk pedig kimondottan a polgárokra vonatkozó témákat ölelte fel.

⁴¹ EUSBSR.

⁴² A 14 részes országból Horvátország 2013-as csatlakozása óta ma már kilenc EU-tagállam: Ausztria, Bulgária, Csehország, Horvátország, Magyarország, Németország, Románia, Szlovákia, Szlovénia és öt Unión kívüli: Bosznia-Hercegovina, Montenegró, Moldova, Szerbia, Ukrajna. Az öt unión kívüli ország ma már mind tagjelölt. Lásd *Duna Régió Stratégia*.

⁴³ Külgazdasági és Külügyminisztérium 2021: 4–5.

⁴⁴ Ennek hátterét lásd Hat hónap... 2011: 17.

Így az elnökségünk alatt sikerült elfogadni az *európai polgári kezdeményezésről* szóló rendeletet, azaz hogy pontosan milyen feltételek mellett kérhetik a polgárok a Bizottságot, hogy éljen kezdeményezéssel valamilyen kérdésben. Ezek a szabályok azóta is érvényesek.

A *migráció* 2011-ben még nem volt akkora összeurópai probléma, mint 2015-től kezdve, bár pár tagállamot (akkor elsősorban Spanyolországot, Olaszországot és Máltát) már akkor is erősen érintette, leginkább az arab tavasz (lásd később) nyomán. A Tanácsban folyamatosan napirenden tartottuk a témát, külügyminiszeri és államtitkári látogatásokat tettünk a térségben, s igyekeztünk praktikus lépéseket elfogadtatni. A 2011. márciusi Európai Tanács utasítását követve sikerült módosítani a *Frontex-rendeletet*, így megerősíteni az Európai Határvédelmi Ügynökség operatív kapacitását (például megfelelő felszerelés vásárlására). Döntöttünk humanitárius segítségnyújtásról, pótlólagos pénzügyi forrásokról a nehéz helyzetbe került tagállamok részére, illetve igyekeztünk szorosan együttműködni a délmediterrán térség államaival.⁴⁵ Elnökségünk alatt állt fel az Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal, s lett a tagállamok közötti gyakorlati együttműködés elsődleges színtere.

A *közös európai menekültügyi rendszerről* már a magyar elnökség alatt folytak a tárgyalások, de utána még sok elnökségnek adott munkát, s a mai napig nincs egy mindenki számára kielégítő módon működő menekültügyi rendszere az uniónak. De már akkor megfogalmaztuk a migrációval kapcsolatos hozzáállásunk lényegét: világos határvonal az illegális migráció és a menekültek között, a gazdasági célú bevándorlást nem engedni, a származási országoknak segíteni, hogy otthon tartsák a munkaképes fiatalokat, legyen perspektívájuk a saját országukban.⁴⁶ 2015-ben és 2023-ban is erőből, azaz minősített többséggel döntött a Tanács a kötelező áttelepítésekről, amelyek aztán a gyakorlatban nem működtek. A mi azonnal alkalmazható eredményeink tehát legalább bizonyos problémákat rövid időtávon belül jól kezelték.

Amikor *Románia és Bulgária schengeni tagságáért* küzdöttünk, azért is harcoltunk, hogy az erdélyi és a partiumi magyarság akadálytalanul jöhessen Magyarországra és utazhasson az unió bármelyik pontjára. Egyrészt ösztökélni kellett Bulgáriát kötelezései teljesítésére, másrészt a szkeptikus uniós tagállamokat próbáltuk arról meggyőzni, hogy ne támasszanak újabb feltételeket. A Bizottság ebben szövetséges volt, s nagyon kemény munka árán, májusban rendkívüli Belügyi Tanács-ülés összehívása révén, a testület júniusi ülésén sikerült kimondatnunk egyhangúlag, hogy a két állam megfelelően felkészült a schengeni vívmányok teljes körű alkalmazására, *technikai értelemben* eleget tett a követelményeknek, s a csatlakozásuk időpontját az év szeptemberében tűzik majd ki. Ez persze nem történt meg. A két ország schengeni tagságának utoljára Ausztria tett keresztbe 2023 tavaszán. Bár a követelmények tizenhárom évvel ezelőtt teljesültek, a tagállamok csak a közelmúltban, 2023 decemberében jutottak részleges megállapodásra, amikor elhatározták, hogy megszüntetik a román és a bolgár állampolgárok útlevél-ellenőrzését az uniós kikötőkben és a repülőtereken. A szárazföldi határátkelésre

⁴⁵ GOSTYŃSKA 2011: 543.

⁴⁶ VIDA 2011: 2.

ugyanakkor ezt még nem irányozták elő.⁴⁷ A teljesség igénye nélkül meg kell még említeni a szervezett bűnözés elleni fellépéshez szükséges belső biztonsági stratégiára vonatkozó tanácsi következtetések elfogadását, az emberkereskedelem elleni irányelv megszületését, a kiberbűnözés elleni irányelvtervezetről a tanácsi álláspont kidolgozását, a közlekedés-biztonsági adatcseréről szóló irányelvet, az áldozatok jogairól szóló Budapesti Ütemtervet, az adatvédelem új irányainak meghatározását, az USA-val a bűnüldözési együttműködést és az Alapjogi Charta alkalmazásával kapcsolatos fejleményeket.⁴⁸

Kulturális téren számunkra fontos volt elismertetni *a totalitárius rendszerek által elkövetett bűncselekményekre való emlékezés fontosságát* azáltal, hogy tanácsi következtetésekben neveztük meg augusztus 23-át közös emléknapként. A Tanács kulturális munkatervébe beemeltettük a Közép-Európának fontos kulturális sokszínűséget, így azóta ilyen jellegű közös kulturális programokat lehet szervezni. Politikai megállapodást értünk el az *Európai Örökség cím* létrehozásáról is, ami azóta az unió létrejöttében, történelme alakulásában, szellemi jelentőségében fontos helyszíneknek lett egyfajta védjegye.

A bővítési folyamat felelősségteljes folytatása és hitelességének fenntartása, globális kötelezettségvállalás

Minden elemző és a saját értékelésem szerint is *elnökségünk legnagyobb eredménye a horvát EU-csatlakozás nyélbe ütése volt*. Az elnökségi prioritások megfogalmazásakor ez okozta a legnagyobb dilemmát: ha felvállaljuk, azaz le is írjuk, akkor kudarc, ha nem történik meg. Ha viszont nem írjuk bele az elnökségi programba, senki nem fogja komolyan venni az ezzel kapcsolatos szándékunkat. Komoly és rizikós politikai döntést hoztunk tehát, mikor meghirdettük, hogy megküzdünk déli szomszédunk uniós tagságáért.

Elnökségünk kezdetén még hét fejezet volt nyitva, így nagyon feszes menetrendet kellett felvázolnunk. Jól meg kellett tervezni, mikor van szükség akár legmagasabb szintű politikai beavatkozásra annak érdekében, hogy ne akadjanak el a tárgyalások. Horvátország emberfeletti munkát végzett, s az utolsó pillanatos áskálódások ellenére az elnökség utolsó napján, június 30-án délután 18 órakor sikerült lezárnunk a tárgyalásokat. A ceremónia, azaz a csatlakozási szerződés aláírása már a lengyel elnökség idejére esett.

A horvát csatlakozás nemcsak önmagában volt fontos, hanem üzenetet küldött a Balkán többi országa felé is: a munka elvégzése esetén be lehet jutni az EU-ba. A 2003-as szaloniki csúcs felvázolta a Nyugat-Balkán számára a bővítés perspektíváját, de utána a magyar elnökségig az előrehaladás minimális volt. 2011-ben az öt tagjelölt országból négy, Horvátország, Macedónia, Montenegró és Törökország ehhez a régióhoz

⁴⁷ A Belügyi Tanács 2022. december 7-ei ülésén Ausztria és Hollandia akadályozta meg Románia és Bulgária schengeni csatlakozását, míg Horvátország belépését mindenki elfogadta. Így vált Horvátország 2023. január 1-jén nemcsak eurózóna-, hanem Schengen-tagga is. Lásd TESJJA 2022.

⁴⁸ Hat hónap... 2011: 21–23.

tartozott. A török tárgyalásokon mi sem tudtunk érdemben lendíteni, azaz fejezetet megnyitni; a politikai ellenállás már akkor is nagy volt, s azóta sem enyhült.⁴⁹ Montenegró és Macedónia (immár Észak-Macedónia néven) előrelépett, megkezdte a csatlakozási tárgyalásokat, Szerbia pedig később felzárkózott hozzájuk. De csak az orosz–ukrán háború, Ukrajna tagfelvételének politikai okból való szorgalmazása hozott lendületet a folyamatba 2023 augusztusában, a 2030-as csatlakozási céldátum belengetésével.⁵⁰

Izland, az egyetlen nem balkáni és fejlett tagjelölt csatlakozási tárgyalásai a magyar elnökség alatt kezdődtek meg, de aztán a szigetország 2013-ban úgy döntött, felfüggeszti a folyamatot, 2015-ben pedig a felvételi kérelmet is visszavonta.⁵¹

A bővítés iránti elkötelezettségünket azzal is kifejezésre juttattuk, hogy a félév során a tagjelölteket meghívtuk az általunk rendezett informális Tanács-ülésekre, júniusban Luxemburgban külügyminiszteri szintű Nyugat-Balkán Fórumot tartottunk a kül- és biztonságpolitikai főképviselelő elnökletével, illetve a magyar miniszterelnök végiglátogatta a régió országait.

Már volt szó róla, hogy a Lisszaboni Szerződés a kül- és biztonságpolitikai főképviselelő révén állandó elnököt biztosít a Külügyi Tanácsnak, elvéve ezzel egy szerepet a soros elnök országtól. Ennek ellenére nem igaz, hogy a soros elnökségnek nem maradt feladat a külpolitika terén. Catherine Ashton és Martonyi János között munkamegosztás alakult ki, feladatokat, akár missziókat vagy elnökléseket is megosztottak egymás között. A magyar elnökség segítette az Európai Külügyi Szolgálat beüzemelését. A magyar külügyminiszter összesen tizennégy alkalommal helyettesítette a főképviselelőt harmadik országgal vagy régióval tartott rendezvényen.⁵² Szintén aktív szerepet játszottunk az európai szomszédságpolitika stratégiai felülvizsgálatának folyamatában, amely révén sikerült a keleti és déli szomszédság egyensúlyának fontosságát elismertetnünk. Magyar hatáskörben volt a nemzetközi fejlesztés és humanitárius segítségnyújtás témaköre, amelyben több vonatkozásban is történt komoly előrelépés (víz szerepe a fejlesztéspolitikában, EU–USA fejlesztési együttműködés stb.).

A keleti partnerségi (KP) csúcs törlését és átütemezését a miénk után következő lengyel elnökség idejére próbálták kudarcként beállítani, pedig valójában józan mérlegelés és gesztusgyakorlás állt e döntés mögött. A halasztásnak két fő oka volt. Az egyik, hogy igen zsúfoltta vált a nemzetközi naptár: május végére OECD-, G8- (akkor még Oroszország is tagja volt a világ vezető hatalmait tömörítő formációnak) és G20-csúcsot is terveztek. A másik, hogy az arab tavasz (lásd később) miatt a fókusz erősen elterelődött, s félő volt, hogy Európa keleti felének problémái nem kapják meg a kellő figyelmet, ami egy alacsony részvételi szintben fejeződött volna ki. Mivel nem akartunk „lealibizni” egy

⁴⁹ Ankarával 2005-ben kezdődtek meg a csatlakozási tárgyalások, de „azóta is a mélyhűtőben rekedtek”. Lásd VELA 2023b.

⁵⁰ Charles Michel, az Európai Tanács elnöke az augusztusi, Bledben tartott stratégiai fórumon a 2030-as évet olyan de facto határidőként vizionálta a bővítés tekintetében, amelyre mind az Európai Unió (tagállamai)nak, mind a csatlakozni kívánó államoknak készen kell állniuk. Lásd *EU bővítéspolitika: több kérdés, mint válasz* (2023).

⁵¹ MTI 2015.

⁵² Hat hónap... 2011: 26.

üres csúcsot, mert azt annál fontosabbnak véltük, az a megoldás született, hogy a csúcs megrendezését erősen ambicionáló s a témát egyébként is magukhoz kötő lengyeleknek⁵³ mint utánunk következő soros elnökségnek engedjük át, ami részünkről egy komoly gesztus volt. A megállapodás értelmében a 2011. szeptember 29–30-ai varsói KP-csúcson Magyarország társelnöki szerepet töltött be.⁵⁴

A külpolitika terén így a legmagasabb rangú és legnépesebb rendezvényünk ötven delegáció részvételével a júniusi *Ázsia–Európa-találkozó* volt Gödöllőn, amely a nem hagyományos biztonsági kihívásokkal foglalkozott. Ennek eredeti helyszíne egyébként Brüsszel lett volna.

A váratlan helyzetek kezelése

Minden elnökségnek az az igazi tesztje, amikor rendkívüli helyzet áll elő. Ilyenkor vizsgázik a gépezet: mennyire tud olajozott maradni, rugalmasan alkalmazkodni, felismerni, majd uralni a helyzetet, tartani a kezdeményezést, gyorsan, de nem elhamarkodottan reagálni a fejleményekre.

Az első ilyen tesztje 2011-ben a magyar elnökségnek az *arab tavasz* volt, amely azzal indult, hogy egy tunéziai zöldségárús elkeseredettségében felgyújtotta magát, aztán forrongani kezdett Észak-Afrika. *Líbiában* megdöntötték Kadhafi rendszerét. Külpolitikáról lévén szó, a főképviselőé volt a vezénylőpálca, de vele szoros egyeztetésben komoly koordináló szerepet játszottunk az uniós polgárok védelme és a sokoldalú uniós fellépés biztosítása terén. Külügyminiszteri és államtitkári utazást tettünk a térségbe a humanitárius helyzet felmérése céljából. Líbiában az uniós polgári védelmi mechanizmus aktivizálása keretében a tripoli nagykövetségünk szervezte meg az uniós és azon kívüli állampolgárok evakuálását chartergépekkel, és nyújtott konzuli segítséget, amikor az ottani külképviseletek nagy része már bezárt. A külkapcsolati tanácsosok (RELEX) munkacsoportjának elnöklése a soros elnökség feladata, így a Líbia elleni európai szankciók elfogadtatása szintén ránk hárult. Az energiapolitikai vonatkozások kezelésére összehívtuk az Energia Tanács rendkívüli ülését, a menekültügyi kérdéseket pedig háromszor tárgyalta a Belügyi Tanács.

A második teszthelyzet pedig az *atomkatasztrófa volt Fukusimában*, amelyet földrengés és cunami okozott. Az elnökségnek az uniós polgárok védelme, a Japánba irányuló segítség koordinálása volt a feladata, a Bizottsággal közösen. Haladéktalanul összehívtuk a nukleáris kérdésekkel foglalkozó munkacsoportot, illetve pár nappal később az Energia Tanácsot, amely már el is tudta fogadni a javaslatot, hogy az Európai Tanács döntsön az unió területén levő atomerőművek ellenálló képességének vizsgálatáról (*stress tests*). Ez 2011. március 21-én meg is történt. Ezután a katasztrófa után döntött Németország úgy, hogy bezárja az atomerőműveit. Ennek a döntésnek egész Európa máig viseli a következményeit.

⁵³ Szomszédos államként Lengyelország (Svédországgal közösen) a Keleti Partnerség szülőatyja.

⁵⁴ Lásd RÁCZ 2011; TÜRKE 2011.

2011. március 11. emlékezetes nap volt az elnökség történetében: egyszerre négy Tanács-ülést kellett levezényelni, ebből az egyik volt az előbb említett rendkívüli Energia Tanács. A harmadik ügyünk egy uborkán keresztüli E. coli fertőzés volt, amely halálos áldozatot is követelt. Azonnal napirendre tűztük az Agrártanács informális ülésén, majd az azt követő rendkívüli Agrártanácsra, így a Bizottság se húzhatta az időt: a zöldségtermelők segítségére sietett a Tanács által lefektetett elvek mentén, tehát a krízis nem harapódzott el.

A hatékony fellépést az egyértelmű döntéshozatali rendszer, a gyorsaság és a döntések egységes végrehajtása tette lehetővé. Egy héten akár több nap reggel is ülésezett az úgynevezett *situációs szoba*, azaz a budapesti vezetés, online összeköttetésben a brüsszeli Állandó Képviselői Tanácsaival.⁵⁵ Ami ott – akár parázs viták árán is – eldőlt, azt utána katonás rendben mindenki haladéktalanul végrehajtotta, függetlenül attól, hogy az illető mit képviselt korábban a vitában. A magyar elnökség Brüsszel-központú volt, a napi mikromenedzsmentet az Állandó Képviselői Tanács végezte, a számára Budapest által megadott keretmandátumon belül. A stratégiai döntések persze a magyar fővárosban születtek.

Az elnökség értékelése – mit nyert vele Magyarország

Objektív értékelést nehéz adni, mert minden elnökségnek más körülmények, rendkívüli történések jutnak, s ez lehetetlenné teszi az összehasonlítást. A brüsszeli buborék, különösen az ottani sajtó, gyakran előre elhelyezi ugyanakkor az elnökségeket egy polcra, a teljesítménytől teljesen függetlenül. Magyarország esetében az volt a mondás, olyan alacsony várakozások övezték az elnökséget, hogy könnyű volt túlszárnyalni azokat. A nemzetközi sajtó a pozitív eredményekre nem volt fogékony; maximum annyit voltak hajlandók leírni, hogy korlátozott siker, mivel nem lett belőle bukás.⁵⁶

Ha ezektől elvonatkoztatunk, nézzük meg a pontos számokat: százhárom lezárt jogalkotási és nem jogalkotási ügy, amelyből negyvenháromról az Európai Parlamenttel rendes jogalkotási eljárás keretében egyeztünk meg: húszról első olvasatban, hatról második olvasatban és egyről harmadik olvasatban. Így második olvasatban nem maradt nyitott dossziénk.⁵⁷ Az elfogadott tanácsi és elnökségi következtetések száma pedig elérte a hatvanat.⁵⁸ Nem létezik minden elnökségre visszamenőleg statisztika,⁵⁹ de ezek a számok önmagukért beszélnek.

Az elfogadott jogszabályok, intézkedések, állásfoglalások mind egy irányba mutatnak: egy erősebb Európa felé, amely – mint a szlogenünkben állt – a polgárai érdekében cselekszik. Nem vettünk fel megosztó témákat a napirendre, a saját prioritásainkat összeurópai témákká tudtuk emelni, amelyekkel nagyrészt mindenki azonosulni tudott.

⁵⁵ Lásd GYŐRI 2011a: 9.

⁵⁶ KACYŃSKI 2013.

⁵⁷ GYŐRI 2011a: 17.

⁵⁸ GYŐRI 2011b: 4.

⁵⁹ A Tanács 2015-től tartja nyilván az elnökségi eredményeket, de az nincs egységes szerkezetbe foglalva, pláne nem összehasonlíthatóan bemutatva. Lásd European Council [é. n.].

Így meg tudtuk őrizni az unió egységét. Elvártuk az alapszerződések tiszteletben tartását és a közösségi módszer előnyben részesítését a kormányközi megoldásokkal szemben. Sikerült elérni, hogy igen érzékeny időkben (a szuverén adósságválság közepette) átláthatóak legyenek az euróövezet belső ügyei az eurózónán kívüli tagállamok számára is, és az eurózóna döntéseibe a kívülállók is legyenek beavatva.

Nagyon sok felsővezetői elismerő szó látott napvilágot a hat hónapunk után, ezekről külön gyűjtés is készült.⁶⁰ Izgalmasabb megvizsgálni az ellenlábasok viszonyulását. Az Európai Parlament, amelynek plenárisa az elnökség beköszönésekor és elköszönésekor is politikai tűzijátékot rendezett, azzal a megállapítással próbálta kisebbiteni az érdemeket, hogy tisztviselői szinten tényleg rendben volt az elnökség, csak politikai szinten nem.⁶¹ Ez a technokrata Brüsszelben akár hitelesen is hangozhatna, csak nem igaz. Az elnökséget a magyar kormány politikusai vezényelték le, egy világos célrendszer mentén, a politika minden hangszerén játszva. A magyar belpolitikai fejleményektől mi igyekeztünk távol tartani az elnökségi ügyeket, inkább az ellenfeleink próbálták összemosni a kettőt. Mindennek az Európai Parlament volt a színtere, ami rendben is van, a szerződések adta kereteken belül, hisz ez az intézmény az európai pártpolitikai csaták természetes porondja. A Tanácsban és az Európai Tanácsban akkor ezeket a vitákat sikerült elkerülni.

Nagy kérdés, hogy a pozitív eredmények mennyire láthatóak a brüsszeli buborékon túl. Megítélésem szerint a jó elnökség olyan, mint a jó protokoll: ha minden rendben van, senki nem veszi észre. Értsd: *ha az elnökség tisztességesen végzi a munkáját, talán kap némi elismerést a buborék falain belül, de azon túl nem, mert a rendes ügymenet nem bír hírértékkel.* Amennyiben egy elnökség gyenge, s távolról sem áll a helyzet magaslatán, a rendszer tehetetlensége, az állandó szereplők és a brüsszeli intézmények akkor is elviszik a hátukon, csak belül van morgás, esetleg becsmélés. Magyarország sok pozitív visszajelzésben részesült a falakon belül, és még a nyilatkozatok szintjén is, de a nemzetközi sajtó Magyarországot illető preconcepció hozzáállásán ez sem tudott változtatni.

A nyereség tekintetében érdemes számba venni a kívülről kevésbé látható, de attól még rendkívül fontos dolgokat. A magyar politikai osztály és kormánytisztviselői kar értékes tapasztalatot szerzett, jobban megismerte az uniós intézmények működését, s kapcsolatokat épített ki a brüsszeli és a tagállamokbeli kollégákkal. Mindez később segítette a megalapozottabb otthoni döntéshozatalt és a tagállami érdekérvényesítést. Amikor például 2012-ben a túlzottdeficit-eljárás Magyarország ellen már a büntetés kirovásának szakaszába ért, azaz amikor a Bizottság javaslatára a Tanács féléves határidővel kilátásba helyezte a Magyarországnak járó kohéziós pénzek kifizetésének felfüggesztését, már megvolt az a kapcsolati háló, amelynek révén, no meg a deficit lefaragásával, el lehetett kerülni a forrásvesztést.

Amiben nem tudtuk kamatoztatni az elnökségi tudást, kapcsolatrendszert, s mindenképp fájónak tartok, az az, hogy nem került több magyar az uniós intézményekben a korábbinál jobb pozícióba. Míg a csatlakozáskor számarányunkat tekintve még túl is

⁶⁰ Elismerő szavak a 2011-es magyar elnökségről: Hat hónap... 2011: 94–97.

⁶¹ Plenáris viták az Európai Parlamentben a magyar elnökségről, lásd Európai Parlament [é. n. a]; [é. n. b].

voltunk reprezentálva például a Bizottságban felsővezetői posztokon, ma ott tartunk, hogy nincs egyetlen magyar főigazgatónk vagy főigazgató-helyettesünk sem. Ez minden bizonnyal összefüggésben van a Magyarország körül kialakult klímával, ez ellen fellépni fontos feladat a mindenkori magyar kormány számára.

Kitekintés 2024-re

A 2024 második felében esedékes második magyar elnökséget, meggyőződésem, semmiféle módon nem szabad sem előre, sem majd utólag összehasonlítani a 2011-essel. Tizenhárom évvel ezelőtt egy gazdasági válsággal kellett megküzdeni, ma pedig sok párhuzamos krízist szükséges egyszerre menedzselni: ukrajnai háború, közel-keleti harcok, migráció, stagnálás, elszabadult energiaárak, versenyképességi nehézségek. Egyre inkább látszik, hogy az uniónak nehéz lesz fenntartania azt az életszínvonalat, amelyet a polgárai, legalábbis a nyugati felén élők, megszoktak az elmúlt évtizedekben. A második fél éves elnökségek továbbá az augusztusi és a karácsonyi leállás miatt amúgy is rövidebbek, ráadásul 2024-ben EP-választások lesznek, s hónapok alatt állnak majd csak fel az új intézmények. A jogalkotási munkában így fizikailag lehetetlen lesz nagy lendülettel haladni.

A jogállamisági viták (7. cikk szerinti eljárás, kondicionalitás) több mint tíz éve tartó egymásutánja, az unió értékeinek kisajátítása, önkényes interpretálása és alkalmazása elsősorban Magyarországgal és Lengyelországgal szemben, a fejlesztési források visszatartása semmilyen kézzelfogható előnnyel nem jártak, csak gyengítették a belső egységet. Ezek az eljárások aláássák az Európai Unió hitelességét, kikezdi az állampolgárok demokratikus intézményekbe vetett hitét. Ma a tagállamok sokkal nehezebben működnek együtt, mint korábban.

Mindezek következtében *ma az unió rosszabb állapotban van, s a kihívások is sokkal nagyobbak, mint voltak az első magyar elnökség alatt.* Ráadásul Magyarország az európai politika célkeresztjében van egy jó ideje, s nem valószínű, hogy ez egyhamar megváltozna. Így a 2024-es elnökséget levezénylő csapatnak sokkal nehezebb dolga lesz. Az Európai Parlament minden határt túllépve még az elnökséget is elvenné Magyarországtól, bár erre semmilyen felhatalmazása, hatásköre nincsen.⁶² A Tanácsban ez nem merült fel, bár volt tagállam, amely részéről hangzott el hasonló nyilatkozat.⁶³

Magyarországnak, mint a jogállamiság uniós érvényesítésében hívő tagállamnak, megítélésem szerint, a 2024-es elnöksége alatt újra Európa külső-belső megerősítését kellene a zászlajára tűznie. Az intézményeket vissza kellene szoktatni arra, hogy a hatáskörükön belül mozogjanak. A Bizottságnak nem politizálnia kellene, hanem a szerződéseket és a jogszabályokat kellene betartatnia, s ott kellene jogszabály-kezdeményezési jogával élnie, ahol valóban szükség van uniós cselekvésre. Azokat a témákat, amelyek

⁶² Lásd Európai Parlament 2023: 11. pont.

⁶³ Anna Lührmann német EU-ügyi államminiszter: „Kétségeim vannak afelől, hogy Magyarország képes lesz-e sikeres tanácsi elnökséget vezetni.” Lásd SORGI 2023.

megosztják a tagállamokat, vagy gyengítik az uniót, el kellene felejtetni. Nincs általánosan szükség több Európára, csak ott, ahol az az európai polgárok számára hozzáadott értékkel bír. Csak egy gazdasági, politikai értelemben és identitásában is megerősített unió tudna a mai bonyolult nemzetközi kapcsolatrendszerben helytállni, s a saját érdekei szerint eljárni. 2024-ben a magyar elnökség húsz év tagállami tapasztalat birtokában, több vezetői posztton már elnökségi gyakorlattal bírva rendkívül értékes munkát tud majd végezni mindennek érdekében.⁶⁴

Felhasznált irodalom

- EU bővítéspolitikai: több kérdés, mint válasz. *EU-monitor*, 2023. augusztus 29. Online: www.eu-monitor.hu/hu/cikk/20230829-eu-bovitespolitika-tobb-kerdes-mint-valasz
- GOSTYŃSKA, Agata (2011): Evaluation of the Hungarian Presidency of the Council of the European Union. *Bulletin of the Polish Institute of International Affairs*, 71(288), 542–543. Online: [www.files.ethz.ch/isn/130802/Bulletin%20PISM%20No%2071%20\(288\),%20June%2030,%202011.pdf](http://www.files.ethz.ch/isn/130802/Bulletin%20PISM%20No%2071%20(288),%20June%2030,%202011.pdf)
- GYŐRI Enikő (2011a): Magyar szemeszter Európában. *Európai Tükör*, 16(7), 5–18. Online: https://brexit.kormany.hu/download/6/18/20000/europai_tukor_2011_07.pdf
- GYŐRI Enikő (2011b): Válság közben, elnökség után – budapesti pillantás Európa közeljövőjére. *Külgügyi Szemle*, 10(4), 3–15. Online: https://kki.hu/assets/upload/Kulugyi_Szemle_2011_04_Velseg_kezben_elnekseeg_u_.pdf
- GYŐRI Enikő (2021): Válságból válságba, avagy mit tanult az Európai Unió a gazdasági krízisek kezelése terén. *Európai Tükör*, 24(3), 103–145. Online: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/eumirror/article/view/5730>
- GYŐRI Enikő et al. (2014): A magyar EU-elnökség tapasztalatai. In MARJÁN Attila (szerk.): *Magyarország első évtizede az Európai Unióban 2004–2014*. Budapest: Nemzeti Közszerzőláti Egyetem, 163–182. Online: <https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/8570/Teljes%20szoveg%21?sequence=2&isAllowed=y>
- Hat hónap egy erősebb Európa szerzőlálatában. Áttekintés az Európai Unió Tanácsának magyar elnökségéről 2011. január–július (2011). *Európai Tükör*, 16(7), 94–155. Online: https://brexit.kormany.hu/download/6/18/20000/europai_tukor_2011_07.pdf
- KACYŃSKI, Piotr Maciej (2013): *The Hungarian Council Presidency: How Well Did it Do? – European Integration*. Brüsszel: Heinrich Böll Stiftung. Online: <https://eu.boell.org/en/2013/12/03/hungarian-council-presidency-how-well-did-it-do-european-integration>
- MTI (2015): Izland mégsem akar EU-tag lenni. *Hvg.hu*, 2015. március 12. Online: https://hvg.hu/vilag/20150312_izland_megsem_akar_EUtag_lenni
- RÁCZ András (2011): Túl a csúcson. A Keleti Partnerség elhalasztott csúcstalálkozója. *MKI-Elemzések*, (6), 3–7. Online: <https://kki.hu/tul-a-csucson-a-keleti-partnersseg-elhalasztott-csuczstalalkozoja/>

⁶⁴ Ezúton köszönöm meg munkatársaimnak, Kövesdi Lillának, Száraz Krisztinának és Kojcsa Dávidnak az adatgyűjtésben, hivatkozások és források összeállításában való közreműködésüket.

- SORGI, Gregorio (2023): Germany Questions Hungary's Ability to Hold EU's Rotating Presidency in 2024. *Politico*, 2023. május 30. Online: www.politico.eu/article/germany-hungary-viktor-orban-eu-presidency-democracy-backsliding/
- TESIJA, Vuk (2022): Analysis Croatia Poised to Join Schengen Zone and Eurozone. *Balkan Insight*, 2022. december 8. Online: <https://balkaninsight.com/2022/12/15/eu-councils-circus-act-shows-need-for-voting-reforms/>; <https://balkaninsight.com/2022/12/08/croatia-poised-to-join-schengen-zone-and-eurozone/>
- TÜRKE András István (2011): A Keleti Partnerség. A lengyel „nagyhatalmi politika” és az EU Szomszédság-politika kudarcának eredménye? *EuVI Elemzések*, 3(4). Online: www.academia.edu/5918733/A_Keleti_Partners%C3%A9g_A_lengyel_nagyhatalmi_politika_%C3%A9s_az_EU_Szomsz%C3%A9ds%C3%A1g_politika_kudarc%C3%A1nak_eredm%C3%A9nye_EP_and_ENP_Eastern_Partnership_and_European_Neighborhood_Policy
- VELA, Jakob Hanke (2023a): France, Germany, Portugal Pitch EU Levies and Ukraine 'Marshall Plan'. *Politico*, 2023. augusztus 31. Online: www.politico.eu/newsletter/brussels-playbook/france-germany-portugal-pitch-eu-levies-and-ukraine-marshall-plan/
- VELA, Jakob Hanke (2023b): EU Membership Talks with Ukraine and Moldova. *Politico*, 2023. november 8. Online: www.politico.eu/newsletter/brussels-playbook/eu-membership-talks-with-ukraine-and-moldova/
- VIDA Krisztina (2011): *Evaluation of the First Hungarian EU Council Presidency*. ARI, 134/2011. Online: <https://media.realinstitutoelcano.org/wp-content/uploads/2021/11/ari134-2011-vida-hungarian-eu-council.pdf>
- VON DER LEYEN, Ursula (2019): *Opening Statement in the European Parliament Plenary Session by Ursula von der Leyen, Candidate for President of the European Commission*. European Commission, 2019. július 16. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/SPEECH_19_4230
- VON DER LEYEN, Ursula (2022): *Speech by President von der Leyen at the Closing Event of the Conference on the Future of Europe*. European Commission, 2022. május 9. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/SPEECH_22_2944
- VON DER LEYEN, Ursula (2023): *2023 State of the Union Address by President von der Leyen*. European Commission, 2023. szeptember 13. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_23_4426

Egyéb források

- Az Alkotmánybíróság 9/2018. (VII. 9.) AB határozata. Online: [https://public.mkab.hu/dev/dont-esek.nsf/0/fd1f9b7e8c54e0d7c1258162002ecc58/\\$FILE/9_2018%20AB%20határozat.pdf](https://public.mkab.hu/dev/dont-esek.nsf/0/fd1f9b7e8c54e0d7c1258162002ecc58/$FILE/9_2018%20AB%20határozat.pdf)
- Az Európai Unióról szóló szerződés (2012). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012E/TXT>
- Council of the European Union (2011): *Council Conclusions on an EU Framework for National Roma Integration Strategies up to 2020* [Az Európai Tanács következtetései a romák integrációját célzó, 2020-ig szóló nemzeti stratégiák uniós keretrendszerére vonatkozóan]. 2011. május 19. Online: www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lisa/122100.pdf
- Duna Régió Stratégia. Online: <https://dunaregiostrategia.kormany.hu/>

- Európai Bizottság (2020): *Egyenlőségközpontú Unió: a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszer*. COM(2020) 620 végleges. 2020. október 7. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:52020DC0620>
- Európai Parlament (2011): *Az Európai Parlament 2011. március 9-i állásfoglalása a romák integrációjának európai uniós stratégiájáról*. 2011/2276(INI). Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2011-0092_HU.html
- Európai Parlament (2023): *A jogállamiság és az alapvető jogok megsértése Magyarországon és a befagyasztott uniós pénzeszközök*. 2023/2691(RSP). Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0216_HU.html
- European Commission (2011): *An EU Framework for National Roma Integration Strategies up to 2020* [A nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszere 2020-ig]. COM/2011/0173 végleges. 2011. április 5. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52011DC0173>
- European Commission (2019): *The Working Methods of the von der Leyen Commission*. Sajtóközlemény, 2019. december 4. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_19_6657
- European Commission (2023a): *Economic Governance Review*. Online: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/economic-governance-review_en
- European Commission (2023b): *Linking the European Semester and the Recovery and Resilience Facility*. 2023. november 21. Online: https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/european-semester/european-semester-timeline/linking-european-semester-and-recovery-and-resilience-facility_en
- European Commission [é. n. a]: *Stability and Growth Pact*. Online: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact_en
- European Commission [é. n. b]: *The Unitary Patent System*. Online: https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/strategy/intellectual-property/patent-protection-eu/unitary-patent-system_en
- European Council [é. n.]: *List of the Presidencies of the Council of the European Union*. Online: www.consilium.europa.eu/en/council-eu/presidency-council-eu/timeline-presidencies-of-the-council-of-the-eu/
- European Parliament (2011a): *The Programme of Activities of the Hungarian Presidency of the Council (Debate)*. 2011. január 19. Online: https://multimedia.europarl.europa.eu/en/webstreaming/the-programme-of-activities-of-hungarian-presidency-of-council-debate_20110119-0900-PLenary-5
- European Parliament (2011b): *Review of the Hungarian Presidency (Debate)*. 2011. július 5. Online: https://multimedia.europarl.europa.eu/en/webstreaming/review-of-hungarian-presidency-debate_20110705-0900-PLenary-3
- EUSBSR. Online: www.eusbsr.eu/about/about
- Külgazdasági és Külügyminisztérium (2021): *Az Európai Unió Duna Régió Stratégia 10 éve*. Budapest. Online: <https://online.fliphtml5.com/qhzkv/sgsi/>
- Magyarország Kormánya (2012): *J/7413. számú jelentés Magyarország európai uniós tagságával összefüggő kérdésekről és az európai integráció helyzetéről (2011)*. 2012. május. Online: www.parlament.hu/irom39/07413/07413.pdf